

نازگی، وصف ممتاز هر اختراع

جمال صالحی ذهابی*

دانش آموخته‌ی دکتری حقوق خصوصی دانشکده‌ی حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

(تاریخ دریافت: ۱۳۸۷/۴/۱۹ - تاریخ تصویب: ۱۳۸۷/۶/۱۶)

چکیده:

برای این که موضوعی به عنوان اختراع قابل ثبت باشد، باید دارای شرایطی ماهوی بوده و از سوی متقاضی، تشریفات قانونی ثبت آن رعایت شود. نازگی اختراع یکی از اوصاف دیرین هر اختراع می باشد که باید به صورت نوعی و موضوعی در نظر گرفته شود؛ علم و جهل متقاضی ثبت به دسترسی عمومی به موضوع اختراع، مؤثر در زوال یا بقای نازگی اختراع نیست. وضعیت فنی موجود که معیار احراز نازگی اختراع می باشد، به معنی پیشرفت فنی حاصل از تمام موضوعاتی است که تا تاریخ تقدیم اظهارنامه در فناوری زمینه‌ی اختراع در دسترس عموم واقع شده است و هر اختراعی که در اوراق و مستندات پیوست اظهارنامه افشاء شده، باید فراتر از این حالت باشد. با این حال نمایش رسمی اختراع، دسترسی نامشروع به موضوع اظهارنامه‌ی ثبت و نیز ادعای حق تقدم بر طبق قواعد مربوط، سبب از بین رفتن نازگی اختراع نخواهد شد. فرآورده و فرایند تازه، کاربرد نوین وسایل شناخته شده، مزیتی نوین برای شی شناخته شده، اختراعات گزینشی و ترکیبی تازه از وسایل شناخته شده، مهم ترین صورت های نازگی اختراع می باشد.

واژگان کلیدی:

اختراع، اظهارنامه، نازگی، ثبت، حق، شرایط، فرآورده، فرایند، فنی، ماهر، وضعیت.

درآمد

برای آن که وجود اختراع محرز و گواهی‌نامه‌ی اختراع صادر شود، افزون بر تقدیم اظهارنامه و رعایت دیگر تشریفات قانونی برای صدور گواهی‌نامه، فراهم آمدن شرایط ماهوی اختراع که معیار اساسی در تکوین آن به شمار می‌آیند، ضرورت دارد. منظور از اختراع اندیشه‌ای ابداعی در یکی از زمینه‌های فنی است که مخترع در مسیر اندیشه‌ی خود بدان ایده نایل آمده (Dessemontet, 2000, p.111) و در مورد فرآورده یا فرایندی صنعتی یا ترکیبی از آن دو می‌باشد و از نظر عملی نیز، منجر به حل مشکلی معین در یکی از زمینه‌های یاد شده می‌شود (ماده (۱) ق.ث.ا.ط.ص.ع.ت.). بر این اساس، اختراع، نایل آمدن به اندیشه‌ای اصلی است که ابتدا به ذهن مخترع خطور کرده سپس آن را به صورت مادی به عمل رسانده است.

مطلب اول: مفهوم تازگی

معنی

برای آن که اختراع از حمایت قانونی برخوردار شود، باید تازه باشد. منظور از تازگی اختراع آن است که پیش از تقدیم اظهارنامه‌ی اختراع کسی آگاه بر آن نبوده باشد؛ وسیله‌ی آگاهی یافتن نیز در نیل به این مقصود تأثیری نخواهد داشت (نوروزی، ۱۳۸۱، ص ۱۷۹)؛ خواه علم و آگاهی نسبت به موضوع اختراع به وسیله ابزارهای اطلاع رسانی مرسوم باشد، خواه دیگر وسایل انتشار معلومات از قبیل محافل دانشگاهی و گردهمایی‌های علمی. افزون بر آن توصیف کتبی یا شفاهی اختراع نیز مؤثر در ضابطه‌ی آگاهی یافتن نیست. به هر حال اختراع باید در دسترس عموم یا فرد یا گروه خاص نبوده باشد (میرحسینی، ۱۳۸۵، صص ۲۳۸-۲۳۹). زمان معیار در تعیین موضوع یاد شده، اصولاً تاریخ ثبت اظهارنامه می‌باشد.

نوعی بودن

شرط تازگی اختراع به این ترتیب یک مفهوم عینی، نوعی و موضوعی است. ضابطه در تعیین تازگی اختراع، شخص مخترع یا فرد دیگری نیست، بلکه نوع مخترع مدنظر است و موضوع اختراع باید برای همه، تازه و نو به شمار آید و هرگاه تنها برای شخص مخترع یا افراد معدود دیگری تازه باشد، اختراع را نباید تازه شمرد. بنابراین، تازگی اختراع باید عمومیت داشته باشد.

زمان

افزون بر آن تازگی اختراع باید از نظر زمانی مطلق باشد؛ یعنی اختراع نباید در دسترس عموم قرار گرفته باشد. در حقوق برخی کشورها هرگاه اختراع در ظرف ۵۰ سال گذشته در

دسترس عموم قرار نگرفته باشد، می‌توان در صورت تحقق دیگر شرایط شکلی و ماهوی برای اختراع، تقاضای صدور گواهی‌نامه‌ی اختراع کرد؛ اما برابر دیدگاه‌های معاصر که هم‌اکنون در حقوق اکثر کشورها پذیرفته شده (الدكتور صلاح زين الدين، ۲۰۰۳، ص ۴۰) جدید بودن مطلق اختراع از نظر زمان ضابطه‌ی پذیرش اختراع و صدور گواهی‌نامه‌ی حق اختراع است (Dessemontet, 2000, pp115-116 -Mathély, 1974, p.49 -Devant & Plasseraud & Gutmann (&) (Jaquelin & Lemoine, 1971, p.35 et suiv). بر این اساس، نباید اختراع در هیچ زمانی در قلمرو دانش و وضعیت فنی موجود قرار گرفته باشد.^۱

مکان

همچنین اختراع باید از نظر مکانی مطلقاً تازه باشد (زين الدين، ۲۰۰۰، ص ۳۸ - میرحسینی، ۱۳۸۴، ص ۶۳ و Coloston, 1999, p.87). تازگی اختراع محدود به قلمرو جغرافیایی کشور دریافت‌کننده‌ی اظهارنامه‌ی اختراع نیست؛ باید هم در آن کشور و هم در کشورهای دیگر علی‌الطلاق تازه بوده تا سزاوار صدور گواهی‌نامه باشد. هرگاه تازه بودن اختراع نسبت به کشور دریافت‌کننده‌ی اظهارنامه‌ی اختراع سنجیده شود و تنها برای ساکنان آن کشور تازه باشد، در این صورت ضابطه‌ی صدور گواهی‌نامه‌ی اختراع نسبی و محدود به قلمرو کشوری مشخص است، هرچند در خارج از آن کشور، آن اختراع قبلاً ثبت یا مورد حمایت قرار گرفته یا آن که در دسترس عموم باشد.

اما آنچه که امروزه مورد حمایت قوانین کشورهای مختلف قرار می‌گیرد، تازگی مطلق اختراع از نظر زمان و مکان می‌باشد و «هر اختراع یا هر تکمیل اختراع موجودی که قبل از تاریخ تقاضای ثبت خواه در ایران و خواه در خارجه، در نوشتجات یا نشریاتی که در دسترس عموم است شرح یا نقشه آن منتشر شده و یا به مورد عمل یا استفاده گذارده شده باشد، اختراع جدید محسوب نمی‌شود»^۲. بنابراین هر چند در قانون ثبت علائم و اختراعات، تعریفی از تازگی اختراع نشده و اوصاف آن بیان شده، اما به مهم‌ترین خصیصه‌ی تازگی اختراع که همان مطلق بودن آن است، اشارت رفته است. ماده ۲ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری که وصف‌های تازگی و ابتکاری بودن اختراع در هم آمیخته است، وجود نداشتن اختراع در فن یا صنعت قبلی را معیار احراز «ابتکار جدید» دانسته است (ماده ۴ همین قانون).

مؤثر نبودن علم یا جهل متقاضی ثبت

علم یا جهل متقاضی ثبت اختراع مؤثر در افشای سابق اختراع و تازه نبودن آن نیست؛ هرگاه اختراعی در کشوری افشاء یا توصیف شده باشد و شخص دیگری در کشور دیگر اعم

1- Japan patent law. Art. 29 Patent law of the peoples Republic of China. Art. 22.

۲. تبصره ماده ۳۷ ق.ث.ع.ا.

از آن که از توصیف و افشای اختراع در کشور اول مطلع بوده یا نبوده باشد، دیگر نمی‌تواند برای همان اختراع تقاضای ثبت نماید؛ خواه جهل متقاضی اختراع نسبت به اختراع پیشین ناشی از سبب موجه باشد یا ناموجه؛ زیرا جامعه تنها به کسانی گواهی نامه‌ی حمایت از اختراع می‌دهد که اختراعی جدید به جامعه عرضه کرده باشند.

با توجه به این اوصاف، تبیین وضعیت فنی موجود برای دستیابی و احراز تازگی اختراع لازم به نظر می‌آید.

مطلب دوم: وضعیت فنی موجود نوشتار اول: گسترده‌ی وضعیت فنی

مفهوم

منظور از وضعیت فنی موجود، پیشرفت فنی حاصل از تمام موضوعاتی است که تا تاریخ حق تقدم اختراع مورد ادعا در دسترس عموم قرار گرفته است. اختراع موضوع اظهارنامه نباید در تاریخ تقدیم اظهارنامه یا در تاریخ حق تقدم مورد ادعا در دسترس همگان قرار گرفته باشد. وضعیت فنی موجود شامل تمامی موضوعات مربوط از جمله فرآورده، فرآیند، اطلاعات مربوط به هر یک از این‌ها، در هر جایی و در هر زمان مقدم بر تقدیم اظهارنامه و حق تقدم مورد ادعا^۱ که اختراع یا اطلاعات مربوط به آن را به صورت توصیف کتبی یا شفاهی یا بر اثر استفاده یا به هر شیوه‌ی دیگر در دسترس همگان قرار داده است. منبع و شیوه‌ی دستیابی به اطلاعات مهم نیست.

آنچه که ضابطه در تعیین وضعیت فنی موجود در زمان تقدیم اظهارنامه‌ی اختراع است، همان معیار دسترسی عمومی به آن اختراع (availability to the public) است و مقید به زمان و مکان نیست. اطلاعات و افشای اختراع باید به گونه‌ای باشد که از وضوح کافی برخوردار و افراد ذی نفع را قادر سازد تا اختراع را به واسطه‌ی آن اطلاعات پیش بینی کنند؛ یعنی دسترسی عموم به اطلاعات اختراع، در حقیقت ممکن گردیده باشد (Quantel Ltd v. spaceward Microsystems Ltd [1990] RPC 83-General tire@Rubber company v. Firestone Tyre@ Rubber Co. Ltd [1972] RPC 457).

بر این اساس، قابلیت پیش‌بینی اختراع و دسترسی واقعی افراد جامعه به اطلاعات مربوط به اختراع، ضابطه‌ی واقعی در تعیین وضعیت فنی موجود و قبل از اختراع است.

1- "the state of the art in the case of an invention shall be taken to comprise all matter (whether a product, a process, information about either, or anything else) which has at any time before the priority date of the invention been made available to the public (whether in the united kingdom or else where) by written or oral description, by use or in any other way." Patent Act Sec.2(2).

چگونگی ارزیابی

اختراع را در صورتی می‌توان واجد وصف تازگی دانست که از وضعیت فنی سابق بر آن متمایز باشد و تازگی اختراع هنگامی حاصل می‌شود که در دایره‌ی شمول وضعیت فنی کنونی (Fr. L'etat de la technique En. The state of the art) قرار نگیرد (هاشم بیگی، ۱۳۸۶، صص ۶۷-۶۸). برای آن که تازگی اختراع احراز شود باید سه مرحله را پشت سر گذاشت (coloston, 1999, p.87):

نخست، وضعیت فنی موجود را شناسایی کرد.

دوم، به تبیین اوصاف و جزئیات اختراع مورد ادعا پرداخت تا چهار چوب آن مشخص شود.

سوم، اختراع مورد ادعا را با وضعیت فنی موجود در تاریخ تقدیم اظهارنامه مقایسه کرد.

معیار و زمان ارزیابی

معیار دسترسی عمومی به اختراع، شخص ماهر در آن رشته (Fr.Un. homme d' Art, L'homme du Métier) است؛ زیرا منظور از تازگی (Nouveauté formelle, Nouveauté (légale) اختراع، نو بودن آن به معنی عرفی نیست، بلکه معنی رسمی و قانونی تازگی اختراع منظور است. اختراع مورد ادعا باید برای شخص ماهر در آن زمینه به لحاظ فقدان حالت سابقه، واجد وصف تازگی باشد. این شخص یک موجود اعتباری است که ضابطه‌ی احراز خلاقیت موجود در اختراع است و دارای اطلاعات مخصوص در زمینه‌ی موضوع اختراع می‌باشد. زمان تعیین وصف تازگی اختراع بر حسب مورد فرق خواهد کرد و اصولاً اختراع باید در زمان تقدیم اظهارنامه متصف به این مزیت باشد؛ مگر آن که اظهارنامه‌ی خارجی بوده و به موجب قواعد بین‌المللی یا منطقه‌ای مورد تعاهد کشور، از حق تقدم بین‌المللی (Priorité internationale) برخوردار باشد (ماده ۹ ق.ث.ا.ط.ص.ع.ت.). با این دو قید، تازگی اختراع مفهومی مخصوص به خود می‌گیرد و از معنی عرفی آن متمایز می‌شود (Cornish, 2003, P.174). با این حال در برخی موارد با آن که اختراع در دسترس عموم قرار گرفته و به اصطلاح آزادسازی عمومی (Public Release) صورت گرفته است، اختراع را همچنان دارای صفت تازگی محسوب می‌کنند. این موارد به عنوان موارد خارج از شمول وضعیت فنی بیان می‌شوند:

نوشتار دوم: موارد خارج از شمول وضعیت فنی**حق تقدم**

هرگاه متقاضی ثبت اختراع، در کشورهای متعدد به تقدیم اظهارنامه‌ی اختراع مبادرت کرده باشد، برای تعیین تاریخ واحد و دقیق ثبت اختراع در تمامی آن کشورها، دشواری‌های عملی فراوان وجود دارد (Simon, 2006, p.129 et seq.) و این پرسش‌ها به ذهن خطور می‌نماید که

نسبت به اظهارنامه‌های پیشین و پسین، موضوع اختراع داخل در قلمرو وضعیت فنی قبلی قرار می‌گیرد یا آن که اختراع همچنان تازه محسوب می‌شود؟

در کشورهایی که کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی تصویب و به مرحله‌ی اجرا در آمده است^۱: به استناد فراز اول از بند الف ماده ۴ این کنوانسیون، متقاضی اختراع برای مدتی مشخص از حق تقدم برخوردار است؛ مشروط بر آن که اظهارنامه‌ی اختراع طبق قواعد مورد اجرا در کشورهای مورد نظر تقدیم شده باشد^۲. مدت یادشده برابر فراز اول بند (ج) همان ماده برای اختراعات (۱۲) ماه خواهد بود.

هرگاه در ظرف مهلت یاد شده (ذیل بند ه ماده ۴ ق.ث.ا.ط.ص.ع.ت.) برای اختراعی که در یکی از کشورهای عضو اتحادیه‌ی پاریس یا سازمان جهانی تجارت تقاضای ثبت آن شده و در مورد آن اظهارنامه‌ی اختراع ثبت شده است، در دیگر کشورهای عضو تقاضای ثبت شو، در صورت ثبت، فرض بر آن است که اختراع پسین در همان تاریخ اختراع پیشین افشاء و ثبت شده است. در این مدت، اختراع داخل در وضعیت فنی سابق بر اختراع قرار نخواهد گرفت؛ زیرا در این مهلت، مخترع فرصت می‌یابد کشورهای مورد نظر جهت ثبت و بازاریابی اختراع را تعیین نماید.

متقاضی ثبت اختراع، در کنار سایر مستندات که پیوست اظهارنامه‌ی ثبت اختراع ارائه می‌کند (ماده ۱۰ ق.ث.ا.ط.ص.ع.ت.) در صورت تحقق شرایط حق تقدم اختراع، باید روگرفتی از اوراق مربوط به اظهارنامه‌ی مقدم را نیز ارائه نماید (ماده ۹ همان قانون). البته مباشرت مخترع در تقدیم اظهارنامه شرط نیست؛ هرگاه این اقدام توسط وکیل یا نماینده‌ی او یا انتقال گیرنده‌ی اختراع نیز صورت گرفته باشد، حق تقدم مورد ادعا بدین جهت رد نمی‌شود.

نمایش رسمی اختراع

کشورهایی که عضو اتحادیه‌ی پاریس یا سازمان جهانی تجارت هستند، مکلفند^۳ طبق قوانین داخلی خود، برای اختراعات قابل ثبت عرضه شده در نمایشگاه‌های رسمی یا شناسایی شده‌ی رسمی بین‌المللی در قلمرو هر یک از کشورهای یادشده، حمایتی موقتی اعطاء نمایند؛ مدت حمایت موقتی مزبور از مدت مقرر در فراز اول بند (ج) ماده (۴) کنوانسیون پاریس فراتر نخواهد شد و هر وقت بعد از آن ادعای حق تقدم نسبت به آن اختراع شده باشد،

۱. در تمامی کشورهای عضو WTO وضع بدین گونه است.

۲. به منظور یکسان سازی این قواعد، موافقت نامه‌های بین‌المللی و منطقه‌ای نیز بین کشورها به تصویب رسیده و به مرحله اجرا نیز در آمده است.

3- Art. 11, Convention De Paris pour la Portection de La Propriété Industrielle.

مقامات صلاحیت دار کشورهای عضو اتحادیه، می‌توانند تاریخ عرضه‌ی اختراعات در آن نمایشگاه‌ها را آغاز تاریخ حق تقدم اختراع موضوع اظهارنامه‌ی ثبت شده محسوب نمایند. به طور کلی هرگاه اختراعی با رعایت تشریفات یاد شده و طبق کنوانسیون مربوط به نمایشگاه‌های بین‌المللی مصوب (۲۲ نوامبر ۱۹۲۸) پاریس به نمایش در آمده باشد، اعم از اینکه مخترع خود اقدام به نمایش آن کرده یا نمایندگان قانونی او به این موضوع مبادرت کرده باشند، وصف تازگی اختراع از بین نخواهد رفت و برای آن اختراع حالت سابقه‌ی فنی ایجاد نخواهد شد.^۱

دسترسی نامشروع به اختراع

قوانین ملی کشورها برای شیوه و نحوه‌ی بیان اطلاعات مربوط به اختراع، جهت ایجاد سابقه و وضعیت فنی خصوصیتی قائل نشده^۲ و افشای کتبی یا شفاهی یا استفاده از اختراع یا هر شیوه‌ای دیگر دسترسی عمومی به اختراع را یکسان تلقی کرده‌اند^۳، همچنین مباشرت مخترع در ارائه‌ی این نوع اطلاعات لازم نیست؛ اما هم شیوه‌ی آزادسازی اطلاعات باید بر طبق قواعد مرسوم و مشروع باشد، هم شخصی که به افشای اطلاعات مبادرت کرده است، باید به صورت قانونی و مجاز اقدام کرده باشد.

بنابراین، هرگاه شخصی غیر از مخترع یا قائم مقامان قانونی او با سوءاستفاده‌ی آشکار، اعمال ناروا و نامشروع یا بدون اذن و نظارت مخترع، اطلاعات یاد شده را به دست آورده یا آن را به طریقه‌ی غیرقانونی یا با نقض اعتماد مشروع و با رقابت ناسالم، افشاء کرده باشد (میرحسینی، ۱۳۸۴، صص ۶۲-۶۲) و نیز هرگاه آزادسازی اطلاعات راجع به اختراع در اثر اشتباه انجام گرفته باشد، مؤثر بر ثبت اختراع نخواهد بود؛ زیرا هر آنچه که به کارگیری آن نامشروع باشد، ترتب آثار بر آن ناروا خواهد بود و هیچ‌گونه امتیاز یا حقی عاید فاعل آن نمی‌نماید^۴، زیرا هر آنچه که به طریقه‌ی غیر قانونی به دست آمده باشد، دادن نفع و امتیاز برای آن ناصواب خواهد بود (السیوطی، ۲۰۰۴، ص ۱۹۳ - عبدالمنعم فرج الصده، ص ۵۷۵).

۱. این مقررات شبیه بند ۱ ماده ۵۵ EPC می باشد.

۲. تبصره ماده ۳۷ ق.ث.ع.ا. و ذیل بند ه ماده ۴ ق.ث.ا.ط.ص.ع.ت.

۳. بر اساس معاهده‌ی همکاری در مورد اختراعات، افشای کتبی اطلاعات از قبیل نقشه‌ها و دیگر توصیفات مربوط به آن در هر جای دنیا که موجب دسترسی عمومی به آن شده است، موجب ایجاد وضعیت فنی و سابقه برای اختراع در بررسی مقدماتی بین‌المللی خواهد بود.

Arts. 15, 27(5), 33(2) *Traité de Coopération en matière de Brevets.*

Règs. 33.1, 64.1, 64.2, 64.3 *Règlement d'exécution du traité de coopération en matière brevets.*

۴. " ما حرم استعماله، حرم اتخاذه ". " ما حرم اخذه، حرم اعطائه ".

در همان راستا، موافقت‌نامه‌ی جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری ضمن آن که در (بند ۱ ماده ۳۹) اعضاء را مکلف به حمایت از اطلاعات افشاء نشده می‌نماید، در بند ۲ همان ماده به اشخاص حقیقی یا حقوقی دارنده‌ی قانونی آن نوع اطلاعات، امکان می‌دهد تا از افشاء، دستیابی یا به کارگیری آن اطلاعات توسط اشخاص ثالث که بدون اجازه‌ی آنها و بر خلاف رویه‌های مشروع تجاری اقدام کرده‌اند، ممانعت به عمل آورند (Cornish, 2003, p.174 - Mathély, 1974, p.148 - Dessementet, 2000, p.117).

مطلب سوّم: تازه‌های اختراع

صورت‌های قانونی

اختراع افزون بر آن که باید متصّف به ماهیتی تازه باشد، لازم است که به یکی از صورت‌های ترسیم شده قانونی آراسته و خود را در آن سیما به همگان عرضه نماید؛ زیرا قانون همه را در استفاده از منابع طبیعی و امکانات موجود در جامعه، آزاد و برابر می‌داند و جز در مواد لازم محدودیتی ایجاد نمی‌نماید. شناسایی یک موضوع به عنوان اختراع و حمایت از آن به موجب قوانین و مقررات، نه تنها حقوق و امتیازاتی به سود مخترع برقرار می‌نماید، بر استفاده‌ی دیگران از آن وسایل و امکانات موجود در جامعه، محدودیت‌ها و موانعی ایجاد خواهد کرد.

براین اساس، قانون بر خود لازم می‌داند که قالب‌ها را از پیش ترسیم نمایند و به سنت قرارداد اجتماعی (Halstead, 2005, p.14) در تعیین حقوق و تکالیف افراد همواره پای بند باشد؛ هر چند که موفقیت کامل او در برپایی این سنت را وقایع روز آمد اجتماعی دشوار می‌سازد.

تحول صورت‌ها

در کشور فرانسه ماده ۲ قانون وقت (۱۸۴۴) گونه‌های اختراع را که درباره آنها گواهی‌نامه‌ی اختراع صادر می‌شود، محدود به فرآورده، وسیله و کاربرد نوین وسایل شناخته شده (Le Produit, Le moyen, L'application nouvelle d'un moyen connu) می‌کرد. دیری نپایید که صورت‌های پیش‌گفته‌ی قانون، ناکافی درآمد و دادگاه‌ها که همواره بیشتر از قانون‌گذار با حقایق جامعه در تعامل هستند و قانون واقعی را باید در آراء و نظر آنها جستجو کرد، صورتی دیگر بر داده‌های قانون‌گذار افزودند: آمیزه‌ای نوین از وسایل شناخته شده (La combinaison nouvelle de moyens connus) نیز اختراع به شمار آمد.

قانون سال (۱۹۶۸) همین کشور آن تقسیم‌بندی چهارگانه را پذیرفت؛ لیکن آن را حصری اعلام نکرد (Mathély, 1974, pp.72,134) و از قانون جدید این کشور در زمینه اختراعات، قید

انحصار در صورت‌های اختراع، قاطع به نظر نمی‌رسد^۱. به ویژه آن که در قوانین جدیدتر کشورهای که خود را پیرو آن نظام حقوقی و سنت رومی - ژرمنی می‌دانند، دامنه‌ی اختراعات و گواهی نامه‌های اختراع را علاوه بر صورت‌های پیش‌گفته، به گونه‌های گیاهی و میکروارگانیسم‌ها تسری داده‌اند (مغیب، ۲۰۰۳، صص ۷۷ و ۷۸). چنین رویکردی در کشورهای عضو سازمان جهانی تجارت نه تنها ناروا نیست، در اجرای تکالیف کشورهای عضو و در راستای فراز ب از بند ۳ ماده ۲۷ موافقت‌نامه جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری قلمداد می‌شود.

مزیت تقسیم بندی

مزیت اصلی این تقسیم‌بندی در دامنه‌ی حمایت از اختراع نمایان است که بر حسب نوع اختراع متفاوت است. هرگاه تازگی اختراع در نوع فرآورده باشد، حمایت از آن جنبه‌ی ذاتی داشته و هرگونه ساخت همانند این فرآورده، هر چند که با شیوه و فرآیندی مغایر باشد، تعرض به آن اختراع و نقض حقوق مخترع محسوب می‌شود (فراز دوم ماده ۶۱ ق.ث.ا.ط.ص.ع.ت.).

این آماره‌ی قانونی حتی به فرآورده‌های حاصل بر اثر کارکرد صنعتی مغایر نیز تعمیم یافته است؛ هر چند که اعمال کارکرد و وسایل موجود، برای تولید آن محصول مورد نظر نبوده باشد (Bey, 2004, p.2 et seq.). اما هرگاه موضوع اختراع، فرآیندی تازه باشد، دامنه‌ی حمایت و ثبت آن، به شکل فرایند و کارکرد آن محدود شده و گواهی نامه‌ی اختراع دربرگیرنده‌ی اعمال طریقه‌ی یاد شده است؛ به همین دلیل از به کارگیری فرآیند برای حصول نتیجه‌ی صنعتی دیگر یا به کارگیری طریقه‌ی دیگر برای حصول نتیجه‌ی مشابه، ممنوعیت ایجاد نمی‌نماید؛ مشروط بر آن که فرآیند یا طریقه‌ی یاد شده در هر مورد همسان نباشد.^۲

نوشتار اول: فرآورده تازه

منظور از فرآورده‌ی تازه آن است که اختراع به وجود و هستی محصول صنعتی جدید منجر شود که جسم یا ماده‌ی مشخص، دارای شکل و ویژگی‌های معین بوده و به جهت

۱. در بند ۱ ماده ۲۷ موافقت‌نامه‌ی جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری (TRIPS) هر چند اختراع در تمام زمینه‌های تکنولوژی پذیرفته شده است، اما از ظاهر آن چنین استنباط می‌شود که آن را محصور به فرآورده‌ها و فرایندها کرده است.

"...un brevet pourra être obtenu pour toute invention, de Produit ou de procédé, dans Tous les domaines Technologiques..."

2- ADPIC . Art. 34(1)

"... En Consequence, Les membres disposeront, dans au moins une des situations ci-après, que tout produit identique fabriqué sans le Consentement du titulaire du brevet sera , jusqu'à preuve du Contraire , Considéré Comme ayant été obtenu par le procédé breveté"

ماهیت، ترکیب فیزیکی یا شیمیایی خاص خود از دیگر اشیاء موجود و شناخته شده متمایز می‌شود.^۱

ماشین‌آلات، هواپیماها، وسایل خانگی، اتومبیل، تلفن و سخت افزارهای رایانه‌ای از جمله‌ی فرآورده‌های نوین دنیای صنعتی و از موهبات اختراعات ثبت شده، به شمار می‌روند. (جلال، ۲۰۰۵، ص ۱۷۸). به همین دلیل اختراعاتی را که به تولید فرآورده‌ی صنعتی جدید از حیث، ترکیب، شکل یا ویژگی منجر شده باشد، عالی‌ترین نوع اختراعات و کامل‌ترین آنها دانسته‌اند؛ زیرا در برگیرنده‌ی بهترین نوع ابتکار و نبوغ بوده و کالای مادی به جامعه عرضه کرده که از قبل نبوده است.^۲

در فناوری ژنتیک هرگاه ترتیب ژن در زنجیره DNA تغییر پیدا کند یا از محیط طبیعی و بدن انسان جدا شده یا به عنوان ابزاری در تشخیص، وجود یا عدم بیماری خاص مورد استفاده قرارگیرد و افزون بر ترکیب، ساختار و خصوصیات نوین، دیگر شرایط ماهوی اختراع را دارا باشد، به عنوان اختراع قابل ثبت خواهد بود؛^۳ مشروط بر آن که با قواعد اخلاق حسنه و نظامات عمومی در حفظ سلامت نوع بشر یا گونه‌های حیوانات در تضاد نباشد؛ زیرا وجود آن ژن در طبیعت و تشابه ساختاری اجزای جدا شده از بدن انسان با آنچه که موضوع اظهارنامه‌ی اختراع است، به تنهایی مانعی در ثبت آنها به عنوان اختراع نخواهد بود (Di Cataldo & Arezzo, 2006, p.11).

بنابراین، پیشرفت‌های فناوری ژنتیک را بایستی به عنوان واقعیتهای فراراه اختراعات در نظر داشت و به جای آن که دستاوردهای آن را نادیده انگاشت، باید آن را به انگاره‌ها و بایسته‌های

۱. فرآورده‌های تازه شیمیایی از ترکیب مواد به وجود می‌آیند و کافی است که از نظر ساختار مولکولی Structure Moléculaire مختلف و متمایز باشد؛ مانند پلیمر اتیلن؛ اما فرآورده‌های فیزیکی و مکانیکی از ماشین آلات تشکیل می‌شود؛ ابزاری جدید، موتوری تازه و دستگاهی نو که با ویژگی‌های بی نظیر خود متمایز از موارد مشابه است. اما منظور از شکل فرآورده‌ی تازه، صورتی است که عناصر ترکیبی آن محصول به خود می‌گیرد یا به فرآورده‌ی جدید شیمیایی نو می‌دهد.

۲. دادنامه‌ی (۴۱۳ - ۸۲/۵/۷) شعبه‌ی سوم دادگاه عمومی تهران.

3-Directive 98/44/CE du Parlement Européen et du conseil du 6 juillet 1998 Relative à la protection juridique des Inventions Biotechnologiques:

"Art. 3

1.....

Une matière biologique isolée de son environnement naturel ou produite à l'aide d'un procédé technique, peut être l'objet d'un procédé technique, peut être l'objet d'une invention, même lorsqu'elle pré existait à l'état naturel."

"Art. 5

1...

Un élément isolé du corps humain ou autrement produit par un procédé technique, y compris la séquence ou la séquence partielle d'un gene, Peut constituer une invention brevetable, même si la structure de cet élément est Identique à celle d'un élément naturel..."

اخلاقی پیوند زد؛ به ویژه آن که اگر در نظر داشته باشیم که هدف علم ژنتیک و بیوتکنولوژی صرف نظر از تولید فرآورده‌ها، اصلاح نسل و بهینه کردن گیاهان و جانوران است.

نوشتار دوم: فرایند تازه

مفهوم

اختراع ناشی از فراورده‌ی صنعتی با اختراع برآمده از فرایند تازه‌ی صنعتی متفاوت است. در اختراع به شیوه‌ی نخستین، هدف، رسیدن و دستیابی به تولید کالای صنعتی تازه است؛ حال آن که در اختراع به صورت فرایند تازه، مخترع وسیله، شیوه و طریقه‌ی جدید در صنعت ابداع می‌نماید.

برخی از نویسندگان در مقابل فرآورده‌های اختراعی، اختراعات فرایندی را قرارداده‌اند؛ همین اندیشه در موافقت‌نامه‌های بین‌المللی نظیر موافقت‌نامه‌ی جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری (ADPIC) (TRIPS) رسوخ پیدا کرده و در سراسر بخش پنجم فصل دوم همین موافقت‌نامه و به ویژه در تبیین موضوعات قابل حمایت، حقوق اعطایی و تکلیف به اثبات دعوا، این تفکیک به روشنی نمایان است.^۱ برخی دیگر این گروه از اختراعات را شامل وسیله، طریقه و شیوه نیز دانسته‌اند (مغیب، ۲۰۰۳، صص ۸۴-۸۱ - عباس، ۱۹۷۱، ص ۷۰).

شرایط حمایت

برای آن که فرایند صنعتی جدید قابل حمایت باشد، دیگر شرایط ماهوی و شکلی اختراع باید رعایت شود؛ بهبود و ارتقاء کیفی و فنی شرط لازم است؛ اما به تنهایی کفایت نخواهد کرد و باید پیشرفت و تحولی ملموس در فناوری محقق شود که فراتر از دگرگونی‌های موجود در طرق و شیوه‌های پیشین بوده و برای شخص ماهر در آن رشته بدیهی نباشد.^۲

۱. این نکته را باید در نظر داشت که در بسیاری از کشورهای اروپایی و از جمله جامعه‌ی اروپا قاعده‌ی "نخستین ثبت First to file" معیار احراز تازگی اختراع می‌باشد و در جریان مذاکرات تدوین موافقت‌نامه‌ی جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری، این جامعه در صدد بود که معیار یاد شده در قواعد ماهوی موافقت‌نامه مورد پذیرش واقع شود؛ اما در برخی از کشورهای دیگر از ← → جمله ایالات متحده امریکا، مخترع کسی است که برای نخستین بار و در عالم طبیعت مبادرت به ساخت و ایجاد موضوع اختراع کرده است هر چند که نخستین شخص در ثبت اختراع نباشد و اولویت ابداع و تازگی اختراع به شخصی اعطاء می‌شود که به این اختراع جنبه‌ی کاربردی داده و آن را به کار گرفته است؛ این قاعده به ضابطه‌ی نخستین مخترع "First to Invent" موسوم است.

در مذاکرات موافقت‌نامه‌ی پیش گفته، به جهت دیدگاه‌های معارض و عدم اتفاق نظر در مورد پذیرش یکی از این ضابطه‌ها، موافقت‌نامه در مورد ضابطه‌ی تازگی اختراع به سکوت برگزار نمود و هیچ یک از آن قواعد وارد در هنجارهای ماهوی موافقت‌نامه نشد و به بیان شرایط ماهوی اختراع در ماده ۲۷ اکتفاء شد.

۲. ماده ۳/ب من قانون براءات الاختراع الاردنی، رقم ۳۲ لسنة ۱۹۹۹.

هرگاه روش‌ها و فرایندهای متعدد برای جداسازی و خالص‌سازی ژن‌ها وجود داشته باشد، برای هر یک از آن فرایندها و روش‌ها، می‌توان با رعایت تشریفات مربوط، تقاضای ثبت اختراع فرایند تازه کرد (کین، ۱۳۸۴، صص ۱۸۶-۱۸۷).

از بررسی مصادیق فرایندهای تازه‌ی اختراعات می‌توان به این نتیجه رسید (حکمت‌نیا، ۱۳۸۶، صص ۲۶۶-۲۶۷) که هدف قوانین اختراعات از حمایت، ترغیب و تشویق مبتکران در نیل به بهترین و تازه‌ترین وسایل، طرق و شیوه‌های نوین، ارتقای درجه‌ی پیشرفت فنی، سطح زندگی و رفاه اجتماعی در جوانب مختلف حیات انسانی است.^۱

نوشتار سوّم: کاربرد نوین وسایل شناخته شده

مفهوم

در این نوع اختراعات، گواهی‌نامه‌ی صادرشده برای حمایت از فرآورده‌ی صنعتی تازه (Les produits Industriels nouveaux) یا وسایل و ابزارهای تازه (les money nouveaux) نیست، برای حمایت از اختراعاتی است که کاربردی جدید برای طرق و وسایل صنعتی شناخته شده (L'application nouvelle de moyens connus) کشف کرده یا مورد استفاده قرار می‌دهند. در این‌گونه موارد، مخترع مدعی است که وسایل و ابزارهای صنعتی موجود را می‌توان به شیوه‌ای نوین به کاربرد که متمایز از وضعیت فنی موجود بوده و همان نتایج شناخته شده‌ی پیشین را به دست آورد (زین‌الدین، ۲۰۰۳، ص ۲۹ و Mathély, 1974, p.95).

کاربرد نوین ضمن آن که دارای خصیصه‌ی تازگی به مفهوم حقوقی آن است، ابتکاری تلقی شده و در صنعت مؤثر خواهد بود (زین‌الدین، ۲۰۰۰، ص ۲۹ و Mathély, 1974, p.96 et suiv)؛ حتی اگر این اثر فنی در حین اجرای دیگر اختراعات و ابزارهای صنعتی سابق به دست آمده باشد (القلیوبی، ۱۹۷۱، ص ۷۰ و Colston, 1999, p.9) به عبارت دیگر هرگاه بر اثر پیشرفت‌های قبلی و اختراعات سابق، امکان به حرکت در آوردن قطار با مشتقات ناشی از نفت باشد، رسیدن به این هدف، بر اثر به کارگیری نیروی برق پذیرفتنی است و نتایج فنی سابق، مانع اختراع جدید نخواهد بود (Merill Dow v. Norton [1996] RPC 76- Mobil/Friction Reducing Additive [1990] (EPOR 73)).

کاربرد نوین اختراع باید تمامی شرایط یک اختراع مستقل را دارا باشد و با کاربرد نخستین، کاربرد دوّم در معرض استفاده و دسترسی عمومی قرار نگرفته باشد. هیأت تجدیدنظر سازمان اروپایی حق اختراع بر این عقیده است که کارکرد کشف نشده و پنهانی یک موضوع که هنوز

1- 35 U.S.C 100(b), 101, 103 - Brazil Intellectual property law, Art. 42 - Russian Patent law, Art. 4 - Canada patent Act, Art. 2 - Argentina Patent law, Art.4 - Patent law of the people's Republic of china, Art. 11 - India patent Act, Arts. 2 (viii) - Belgique, loi sur les brevets d'invention, Art. 26 - U. K. Patent Act , Art .2.

در دسترس عموم قرار نگرفته است، به دلالت بند ۱ ماده ۵۴ کنوانسیون مربوط به اختراعات اروپایی، هنوز جدید تلقی شده و می‌توان برای صدور پروانه‌ی اختراع بدان جهت به تقدیم اظهارنامه مبادرت کرد. بر این اساس، هرگاه محصول یک ژن قابلیت دو کارکرد متفاوت را داشته باشد، دو امتیاز ثبت اختراع برای حمایت از هر یک از کارکردهای آن می‌توان مطالبه کرد (http://legal.european_patent_office.org/dg3/biblio/g880002ep1.htm. 11 June 2007)

نوشتار چهارم: مزیتی نوین برای شیء شناخته شده

مفهوم

در این‌گونه موارد که مزیتی نوین و منفعتی ناشناخته برای اشیاء و اختراعات به ثبت رسیده شناسایی می‌شود، فرایندی تازه، طریقه‌ی نوین و فراورده‌ی جدید ایجاد نمی‌شود؛ کاربرد اختراعات سابق نیز تغییر پیدا نمی‌کند؛ بلکه همان اختراعات سابق را اگر به همان شیوه‌ی مرسوم و کاربرد تعیین شده؛ مورد استفاده قرار دهند، علاوه بر غایت معمول و مورد نظر از آن، منفعت‌ها و مزیت‌های دیگر که تاکنون ناشناخته مانده است، نیز از آن برمی‌آید. این‌گونه انگیزه‌ها و دواعی به ویژه در معالجات پزشکی مشهود است؛ در زیست‌شناسی، صنعت و کشاورزی، یافتن مزایای نوین برای اشیای شناخته شده و فرایندهای مرسوم از جمله‌ی محرک‌های تحقیق و توسعه (Research@Development (R@D) می‌باشد. یک ترکیب شیمیایی که قبلاً به عنوان حشره‌کش مورد استفاده قرار گرفته است پس از بررسی‌های متعدد به این نتیجه رسیده‌اند که در تنظیم رشد گیاهان نیز مؤثر بوده است (Bayer/plant growth (regulating agent [1990] EPOR 257,261).

مجلس اعیان انگلیس تلاش‌های مربوط به دستیابی به حق انحصاری برای این‌گونه ابداعات و کشف خواص جدید یک دارو را غیر منصفانه تلقی و مبادرت به رد تقاضا کرده است (Merrell Dow v. Norton [1996] PRC 76 at 82). بر این اساس، استفاده و کاربرد آن شیء به همان منظور شناخته شده، بدون ممانعت و ادعای حق از سوی هر کس، ممکن و مجاز بوده و ادعای جدید مبنی بر اختراع بودن مزیت کشف شده، مانع دیگران در استفاده از اشیاء و ترکیبات شیمیایی مورد استفاده نخواهد بود (lan kart, 2007, Pp. 63-67). در دعوایی دیگر (Beecham Group Ltd v. Bristol laboratories pty Ltd [1968] 118 CLR 618 at 622) پنهان ماندن خاصیت و یا ترکیبات شیمیایی در بدن انسان را معیاری برای اختراع تلقی نکرد.

ضرورت حمایت

هر شخصی که از اختراعی شناخته شده استفاده می‌کند تا در یک بخش کاملاً متفاوت با اختراع سابق، یکی از مسایل و مشکلات فنی موجود را برطرف نماید، می‌توان گفت مبادرت به اقدامی کرده است که اختراع تلقی شده و قابل حمایت خواهد بود. این‌گونه اختراعات

(Translation Inventions) که برگردانی از اختراعات شناخته شده‌اند، هرگاه در مقیاسی تجاری مورد استفاده قرار گیرند، محدود به رعایت حقوق مخترع خواهند بود. بدین معنی هرگاه ساختن، استفاده و عرضه‌ی تجاری آن شیء مشخصاً برای مقاصد و اهداف جدید باشد، موجب مسؤولیت سازنده، استفاده کننده و عرضه کننده‌ی آنها در قبال مخترع خواهد بود. تردید نباید کرد که مزیت و خاصیت جدید کشف شده اصالت دارد و نه تنها معادل با اهداف پیش‌بینی شده برای اختراع سابق نیست، در محدوده‌ی مطالبات و ادعاهای افشاء شده‌ی اختراع پیشین قرار نمی‌گیرد ولی تازگی آن به تنهایی برای تحصیل گواهی‌نامه‌ی اختراع کافی نیست؛ باید دیگر شرایط ماهوی و شکلی اختراع را دارا باشد؛ زیرا در برخی دعاوی (MARS 11/Glucomannan O.J.EPO 1994 . 192 [1994] E.P.O.R. 249) محاکم پس از آن که تازگی منافع را پذیرفته‌اند، به جهت فقدان دیگر شرایط ماهوی اختراع در ماده‌ی شیمیایی مورد ادعا، اظهارنامه‌ی اختراع را رد کرده‌اند.

نوشتار پنجم: اختراعات گزینشی

مفهوم

این نوع از اختراعات که در قوانین کشورها از آن ذکری به میان نیامده است، به وسیله دادگاه‌ها شرح و بسط داده شده و در صنعت شیمی رونق فراوان داشته است. هر چند این نوع اختراعات را نمی‌توان محدود به این دامنه از زندگی کرد؛ زیرا رویه‌ی سازمان اروپایی در مورد اختراعات، آن را به عنوان قاعده‌ی کلی و در مورد اختراعات ترکیبی اعمال می‌نماید که در مقیاسی وسیع مورد حمایت قرار گرفته‌اند.

در ترکیبات شیمیایی ممکن است پس از مدت‌ها آزمایش و پژوهش، برای یکی از عناصر و اجزای آن ترکیب شیمیایی که سابقاً در مورد آن ترکیب، گواهی‌نامه‌ی اختراع صادر شده، کارایی و اثری منحصر به فرد و تازه کشف شود که کارایی آن در عین حال که متمایز از کارکرد آن ترکیب در مجموع است، مختص آن عنصر می‌باشد. در این صورت می‌توان برای ابداع اثر فنی این عنصر، جدا از گواهی‌نامه‌ی ترکیب شیمیایی سابق، تقاضای صدور گواهی‌نامه‌ی حق اختراع مجزا و مستقل نمود؛ این‌گونه اختراعات به اختراعات گزینشی (Selection Invention) موسوم هستند.

شرایط حمایت

نهاد اختراعات گزینشی به مخترع امکان می‌دهد تا برای ترکیباتی که قبلاً افشاء شده و در مورد آن گواهی‌نامه‌ی اختراع صادر شده است، تقاضای حمایت و صدور گواهی‌نامه‌ی اختراع نماید؛ مشروط بر آن که:

- عنصر یا ترکیب جدید به صورت مشخص و مجزا در گواهی نامه‌ی پیشین افشاء نشده باشد؛

- عنصر یا ترکیب جدید دارای مزایا و کارکردهای پیش‌بینی نشده و فراتر از اثر ترکیبی باشد که در گواهی نامه‌ی پیشین افشاء شده است و وجود این مزیت جدید به اثبات رسد (quid pro quo). بر این اساس، دامنه‌ی اثر فنی عنصر یا ترکیب جدید محدودتر و مضیق‌تر از کارآیی و اثر ترکیب شیمیایی سابق خواهد بود

- عنصر یا ترکیب جدید نباید در قلمروی وضعیت فنی اختراع سابق قرار گیرد و گزینشی محدود از دستاورد علمی ترکیب ثبت شده‌ی پیشین باشد (Colston, June 17, 2002 - Chartrand, 1999, p.97).

بنابراین، اختراعات گزینشی، نوعاً اختراعاتی در کنار و سایه‌ی دیگر اختراعات بوده و گزیده‌ای در مقیاس جزئی از اختراعات در مقیاس وسیع است؛ زیرا افشای مجموعه‌ی اصلی در اسناد مربوط به اختراع و اظهارنامه‌ی آن، ضرورتاً به معنی افشای زیر مجموعه‌های آن مجموعه نیست. مخترع نخستین دارای حق اختراع نسبت به تمام آن مجموعه‌ی اصلی است و مخترع دوم برای گزینش اجزاء یا عناصر آن مجموعه‌ی اصلی و کشف کاربرد و اثر فنی آن زیر مجموعه مورد حمایت خواهد بود؛ با این حال، مخترع دوم در طول مدت حمایت اختراع نخستین، مکلف به پرداخت غرامت به دارنده‌ی گواهی نامه‌ی اختراع مقدم است (Harmon, 2001, p.23).

شرکت‌های داروسازی بیشترین استفاده کنندگان از اختراعات گزینشی هستند؛ این شرکتها گروهی اصلی از ترکیبات را به عنوان اختراع به ثبت می‌رسانند، آن گاه به تحقیقات بیشتر در مورد هر یک از زیر مجموعه‌ها و اجزای آن گروه اصلی می‌پردازند تا معلوم نماید کدام یک کارایی و اثری مفیدتر دارد. هرگاه خصوصیت و امتیازاتی برای یکی از آن زیر مجموعه‌ها و اجزای آن به اثبات رسید و دارای دیگر شرایط لازم برای ثبت به عنوان اختراع بود، در آن خصوص مبادرت به تقدیم اظهارنامه‌ی ثبت می‌نمایند (Jones, 2006, p.460).

بنابراین، اختراعات گزینشی بدان معناست که در درون یک مجموعه‌ی وسیع شیمیایی، ترکیبی مشخص گزیده شود که شرایط اختراع در مورد آن قابل احراز است (http://users.ox.ac.uk/~edip/basheer.pdf, 6 June 2007). به عبارت دیگر، خواهان مکلف است جنبه‌ی انتفاعی و ابداعی بودن ایده‌ی نوین خویش را نسبت به وضعیت فنی موجود ثابت نماید و با افشای مناسب آن، وجود گام ابتکاری و ضرورت صنعتی آن را توجیه کند و در مورد اختراع گزیده شده، مزیتی ویژه و متمایز را برای شخص ماهر در آن زمینه آشکار نماید.

هرگاه این اوصاف و مزایا محقق نگردد، حمایت قانونی از آن به عمل نخواهد آمد (Cornish, 2003, p.189).

نوشتار ششم: ترکیبی تازه از وسایل شناخته شده

مفهوم

موضوع اختراع در این گونه موارد، ایجاد ترکیبی نوین از مجموعه‌ای وسایل و فرآورده‌های صنعتی شناخته شده (La Combinaison nouvelle de moyens Connus) است. ترکیب جدید، توانایی و نبوغ مخترع را در جمع و الفت بین وسایل، شیوه‌ها و فرآورده‌های شناخته شده نشان می‌دهد که از اختلاط آنها با یکدیگر، اختراعی جدید پدیدار می‌شود که وجودی مستقل و برجسته از دیگر موارد مشابه دارد؛ زیرا ترکیب صنعتی جدید از جمع‌آوری مقادری از عناصر صنعتی موجود از قبل، شکل می‌گیرد و مجموعه‌ای یکپارچه و مستقل از تمامی عناصر تشکیل دهنده‌ی خود می‌باشد (زین الدین، ۲۰۰۳، ص ۳۷ - عباس، ۱۹۷۱، ص ۷۳ - مغیب، ۲۰۰۳، صص ۸۸ - ۸۶). ترکیب جدید از قبل شناخته شده نبوده و هدف از ایجاد آن، رسیدن به نتیجه‌ای است که از کارآیی مجموع عناصر آن به وجود می‌آید. بنابراین، مخترع با ترکیب جدید، در صدد جمع‌آوری وسایل، ابزارها و ماشین‌آلاتی است که پیشتر بدان شکل و صورت، ترکیب نشده و آن نتیجه‌ی منظور، بدست نمی‌آمده است. در حقیقت ترکیب جدید از حیث «نتیجه و وسایل» اختراع محسوب می‌شود (Di Cataldo & Arezzo, 2006, P. II - Mathély, 1974, p.108).

شرایط لازم

ضرورتی ندارد که وسایل و ابزارهای مختلط، متعدد باشد و یا آن که هر یک وجود استقلال خود را حفظ کند؛ اما ضرورت دارد که از سازماندهی آنها، نتیجه‌ای مشترک بدست آید که قابل انتساب به آن مجموعه باشد. همچنین ضرورتی ندارد که فرآورده‌ها، وسایل و شیوه‌های شناخته شده، فعالیتی مغایر با ماهیت خود انجام دهد؛ اما در کنار ارتباط و وابستگی اجزای مجموعه و وسایل شده، شرط ضروری و کافی برای تحقق این ترکیب صنعتی جدید، همان نتیجه تا نتایج مشترک آنهاست.

ماده ۲۷ قانون ثبت علائم و اختراعات و مواد ۲ و ۱۵ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری در مورد این گونه ترکیبات صنعتی که از دستاوردهای دنیای رو به پیشرفت امروزی است، حکمی ندارد و از مواد آن قوانین پیش‌بینی این موضوع تصور

نمی‌رود؛ اما در برخی دیگر از کشورها، دادگاه‌ها ضمن پذیرش این نوع از اختراعات، به تبیین شرایط و ارکان آن نیز پرداخته‌اند.^۱

برآمد

تازگی اختراع یکی از اوصاف دیرین و ممتاز هر اختراع می‌باشد که باید به صورت نوعی و موضوعی معیار ارزیابی اختراع قرار می‌گیرد؛ افزون بر آن تازگی اختراع باید از نظر زمانی و مکانی هم مطلق باشد؛ علم یا جهل متقاضی ثبت اختراع در زوال این شرط اختراع مؤثر نیست. هر اختراع هنگامی واجد وصف تازگی است که در دایره‌ی شمول وضعیت فنی کنونی قرار نگیرد. تازگی هر اختراع به چندین صورت رو می‌نماید: در بهترین شیوه فرآورده‌ی تازه، گاهی به عنوان فرایند تازه و زمانی به شکل کاربرد نوین وسایل شناخته شده است؛ مزیتی نوین برای شیء شناخته شده، اختراعات گزینشی و ترکیبی تازه از وسایل شناخته شده دیگر گونه‌های تازگی اختراع است.

منابع و مأخذ

الف- فارسی

۱. بریان کین (۱۳۸۴) جنبه‌های حقوق فناوری ژن، مترجمان: رضا نخجوانی و محمدعلی نوری، ج. اول، تهران، انتشارات گنج دانش.
۲. جاکوب، سر رابین- الکساندر، دنیل- لین، لیندسی (۱۳۸۶) مالکیت فکری، مترجم: حمید هاشم بیگی، ج. اول، تهران، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی شعبه واحد تهران.
۳. حکمت نیا، محمود (۱۳۸۶) مبانی مالکیت فکری، ج. اول، تهران، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۴. میرحسینی، سید حسن (۱۳۸۵) فرهنگ حقوق مالکیت معنوی، حقوق مالکیت صنعتی، ج. اول، تهران، نشر میزان.
۵. میرحسینی، سید حسن (۱۳۸۴) مقدمه ای بر حقوق مالکیت معنوی، ج. اول، تهران، نشر میزان.
۶. نوروزی، علیرضا (۱۳۸۱) حقوق مالکیت فکری، حق مولف و مالکیت صنعتی، ج. اول، تهران، نشر چاپار.

ب- عربی

۱. ابی الفضل جلال الدین عبدالرحمان السیوطی (۲۰۰۳) الاشباه و النظائر فی قواعد و فروع فقه الشافعیه، تخریج و تعلیق و ضبط خالد عبدالفتاح شبل ابو سلیمان، الطبعة الثالثة، بیروت، موسسه الکتب الثقافیه، دارالفکر.
۲. الدكتور صلاح زین الدین، (۲۰۰۰) الملكية الصناعیه و التجاریه، الطبعة الاولى، الاصدار الاول، عمان، مکتبه دار الثقافه للنشر و التوزیع.

۱. در کشور فرانسه، دادگاه پژوهش پاریس بر این عقیده است که وجود ترکیب صنعتی جدید باید به اثبات برسد؛ بدین معنی که از تعاون و هماهنگی وسایل جمع آوری و ادغام شده، نتیجه‌ای بدست آید که از مجموع نتایج حاصل از کارکرد انفرادی و استقلالی هر یک از آنها متمایز است و هرگاه آن وسایل به تنهایی مورد استفاده قرار گیرند، آن نتیجه‌ی مشترک بدست نخواهد آمد؛ افزون بر آن، چگونگی جمع آوری این وسایل در نیل به هدف معین بایستی افشاء و تبیین شود.
Paris, 17 janvier 1991, Ann. Prop. ind. 1991.

٣. الدكتور صلاح زين الدين، (٢٠٠٣) شرح التشريعات الصناعية و التجارية، الطبعه الاولى، الاصدار الاول، عمان، دار العلميه الدوليه للنشر و التوزيع و دارالثقافه للنشر و التوزيع.
٤. الدكتور عبدالمنعم فرج الصده - اصول القانون، بيروت، دار النهضه العربيه.
٥. ناصر جلال (٢٠٠٥) حقوق الملكيه الفكرية و آثارها على اقتصاديات، الثقافه و الاتصال و الاعلام، القايره، الهيئه المصريه العامه للكتاب.
٦. الدكتور نعيم مغيب، (٢٠٠٣) براءه الاختراع، ملكيه صناعيه و تجاريه، دراسه فى القانون المقارن، الطبعه الاولى، بيروت، منشورات الحلبي الحقوقيه.
٧. الدكتور محمد حسنى عباس (١٩٧١) الملكيه الصناعيه و المحل التجارى، القايره، دار النهضه العربيه.
٨. الدكتور سميحه القليوبى (١٩٧١) الملكيه الصناعيه، القايره، دار النهضه العربيه.

ج- خارجى

- 1-Brian j. Teague (2004) “**festo and the future of the doctrine of equivalents**” Chicago – kent journal of intellectual property, n. 3 , p. 1.
- 2-Bryan william jones (2006) “**smithkline v. Apotex: broadening the scope of inherent anticipation and its impact on the patentability of chemical structures**” the john marshall review of intellectual property law.
- 3-Catherine coloston (1999) **principles of intellectual property** , avend , avendish publishing limited.
- 4-David vaver (2003) “**invention in patent law: a review and a modest proposal**” international journal of law and information technology, volume 11, number 3 © by oxford university press, pp. 286-307.
- 5-Dawn-marie bey (2004) “**shifting the burden of proving patentability vel non in view of ickinson v. Zurko**” journal of intellectual property law, volume 12, number 1, fall, p.1.
- 6-François dessemontet (2000), **la propriete intellectuelle** , lausanne, cedidac publication.
- 7-Ian karek (2007) “**uk courts invite the epo to clarify treatment of excluded inventions under article 52 epc**” journal of intellectual property law & practice, volume 2, number 2.
- 8-Karen e. Simon (2006) “**the patent reform act’s proposed first-to-file standard: needed reform or constitutional blunder?**” The john marshall review of intellectual property law.
- 9-P. Devant, r. Plasseraud, r. Gutmann, h. Jacquelin, m. Lemoine (1971) **les brevets d’invention** , quatrieme edition , paris , librairie dalloz .
- 10-Paul mathely (1974) **le droit français des brevets d’invention**, 6^e, paris, journal des notaires et des avocats .
- 11-Peter halstead (2005) **the comprehensive guide to all the facts, jurisprudence**, London, hodder moid , isbn: o-340-88695-1.
- 12- Robert l. Harmon (2001) “**when a patent claim is broader than the disclosure: the federal circuit’s game has no rules**” john marshall review of intellectual property law .
- 13-Sabra chartrand (june 17, 2002) “**patents; an insomnia drug, based on a patented chemical compound , also receives protection**” the newyork times, U.S.A.
- 14-Tina hart & inda fazzani (2004) **intellectual property law**, third edition, palgrave macmillan.
- 15-Vincenzo di cataldo (2006) “**scope of the patent and uses of the product**” international association for the advancement of teaching and research in intellectual property, intellectual property and market power, 25th anniversary of atrip’s foundation, congress, parma, italy, september, 4-6.
- 16-William cornish and david llewelyn (2003) **intellectual property: patents, copyright, trademarks and allied rights**, fifth edition, london, sweet & maxwell.

- اينترنت

- 1-<http://europa.eu/scadplus/leg/fr/lvb/126026.html> (6 june 2007).
- 2-http://ipmall.info/hosted_resources/tools_strategis/bp97/patentsearch.html (28 may 2007).

-
- 3-<http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/g880002.ep1.htm>.
 - 4-http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=940407.
 - 5-http://patentes1.ic.gc.ca/details?patent_number=2058284.
 - 6-<http://users.ox.ac.uk/~edip/basheer.pdf>.
 - 7-www.chinaiprlaw.com/english/forum/forum37.html.
 - 8-www.inter_lawyer.com/lex_e_scripta/aricles/patent_scope.html (6 june 2007).
 - 9-www.senat.fr/dossierleg/pj101_055.html (6 june 2007).
 - 10-www.ccc_kek.org/english/patenting.html (6 june 2007).